

Ажалай тут

2017 оной
ноябрийн 10

№ 21 (3989)

1965 онһоо гарана

ЗАНШАЛТА ПАЙНДЭР

Эхэ хэлэнэй аялга дуун

Жэл бүхэндэ манай аймагта Буряад хэлэнэй үдэр үргэн дэ-лисэтэйгээр үнгэрдэг заншалтай. Мүнөөшье намарай энэ сагта буряад хэлэнэй хайндэртэ хабаадаһан олон зоние аймаг-гай номой сан угтан абаба.

Номой сангай хүдэл-мэришэд энэ хэмжээндэ ехэ оролдосотойгоор бэлдэжэ, һонирхолтой шэнэ номуудай үзэсхэлэн, уншалга дахажа бэшэлгын мүрысөө, хуушан монгол бэшэгэй болон үйһөөр бүтээлгын мастер-классууды, буряад хэлэнэй хүгжэлтэ тухай дүхэриг шэрээ эмхидхэбэ.

Энэ хайндэртэ Улаан-Үдэ хотоһоо зорюута зорижо олон айлшад ерээ: Буряадай соёлой габьяата ажал ябуулагша, шүлэгшэн Николай Шабаев, «Буряад үнэн» сониной сурбалжалагша Сэнгэ Ринчинов, уран шүлэгшэ Валерий Цыбиков, БГУ-гай багша Баирма Цырендоржиева.

Пүүлшын гурбан жэл соо үнгэргэгдөөгүй «Минии тоонто Захаамин» гэхэн уран шүлэгэй мүрысөөн энэ үдэрые шэмэглэбэ. Аймагай хүдөө нютагуудай эдир зохиолшод эдэбхитэйгээр хабаадаба. 26 нурагшад ерэжэ, талаан бэлигээ харуулаа. Эхэ хэлэн дээрэ хөөрөжэ, найруулжа, уран гоёор уншажа шададагаа тэдэнэр гэршэлбэ. Уран шүлэгэй номинацида хабаадаһан 4-6-дахи

классуудай нурагшадай дунда Утатын Гэрэл Шагжеев, Хуртагын Суранзан Цынгеева, Бортын Янжима Цыденжапова гэгшэд шалгарба. Дунда ангиин нурагшадһаа уран үгөөрөө Үлэгшэнэй Дагба Дамдинов, Утатын Галсан Намсараев, Бортын Нина Лудупова гэгшэд түрүүлээ. Түрэл хэлээ хайнаар мэдэжэ ябадагаа, уран зохиолоор гүнзэгы мэдэсэтэй байдагаа дээдэ ангиин нурагшад журиин гэшүүдтэ харуулан байна. Энэ эдир зохиолшодой бүлэг сооһоо Санагын Александра Цыденова шалгарба. Сашын зохиолон үгэ дээрэ композитор Булад Бадмаев хүгжэм табижа, тэрэ дуугаа үгын автор гүйсэдхэжэ, журиин дээдын сэгнэлдэ хүртэһэн байна.

Хоёрдохи нуури Ёнгорбойн Ургамал Батуева, гурбадахи – Шара-Азаргын Аягма Раднаева гэгшэд эзэлээ.

«Минии тоонто Захаамин» мүрысөөндэ хабаадагшадай зохиолнуудай темэнүүд элдэб янза байна – эжы абадаа, түрэл тоонтодоо, хани нүхэдтөө, ан амитадта зорюулагдана. Энэ мүрысөөндэ уран зохиолой харгыда һаял түрүүшынгөө алхамууды хэжэ байһан бэлигтэнэй шэнэ нэрэнүүд элирүүлэгдэнэ. Жэшээнь, Ехэ-Сахирай хургуулийн 4-дэхи ангиин нурагша Саша Гомбоева элдэб мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хабаадажа ябадагаа хөөрөбэ. Үнгэрһэн жэлдэ «Түрүүшын алхамууд» гэхэн республикын эрдэмэй конференцидэ хабаадаад, уран

ЗАХААМИН АЙМАГАЙ 90 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

МИНИЙ НЮТАГ

Ехэ-Сахир нютагни,
Баян Согто ууламни
Ямар найханаар харагданаб,
Ямар элшээр сасарнаб?
Элдин тала дайдамнай
Элдэб үнгөөр харагдана.
Хүүхэн үндэр ууламнай
Хүүгэдтэ ехэ баярлана!

НАМАР

Хуһанай намаан
Палхинда үлээлгэн,
Аалиханаар эрьелдэн
Арбайлдан унанал.
Шэнээн модод
Шарайгаа хубилган,
Хуаа дэгэлээ
Хэдэрэн нуунал.

ХАРААСГАЙ

Хабарай нэгэ үглөө
Халуун оронһоо ерэнэн
Хоёр хараасгай хүхюүтэй
Хажуугарни ниидэн эрьелдээ.
Үнишье болонгүй тэдэмнай
Урда гэрэйм ханада
Шабар уурхай табижа
Шаг шууяа табилдаа.

ВЕЛОСИПЕД

Аятай зохид велосипед,
Абамнай магазинһаа асараа.
Хүхихэндөө Хэшэгтэ хашхараа,
Хүршэ нүхэдтөө найрхаа.
Эндэ тэндэ гүйлгөөд
Эмээл юумэ эбдээ.
Шэб шэнэхэн велосипедэй
Шэг шарайнь буураа.
Хэшэгтэдэ хэрэггүй болонхой,
Хотогор соо хэбтэнэ.
Гансал аба сухалтай
Гэмэрнэ Хэшэгтэ хүбүүндээ.

ПОРШООНХО

Түмэр хатуу
Түхэрэн хоншоортой
Сула едогоноһон
Шодогор хүүлтэй.
Далидал адли
Дэргэгэр шэхэтэй.
Поршоонхо манай

Боошхо шэнги.
Бэлигма ахай
Эдээлуулдэг ходо.
Танихаар бэшэ
Томо болоо.

МИНИЙ НЮТАГ – ЗАХААМИН

Эдир жаахан наһандаа
Эхэ найхан Захааминдаа
Эжэл үнэн нүхэдөөрөө
Эрьелдэн, гүйлдэн нааданаб.
Зэдэ голой уһан соо
Зэбэ, хадари олон даа!
Сахир голой уһан соо
Сахюур шулуун олон даа!
Баян уужам Захааминдаа
Баяртай байнаб нүхэдүүд.
Ажалша, дууша, таряаша
Абым нютаг – Захаамин!

Гомбоева Саша,
Ехэ-Сахирай дунда нургуули.

МИНИЙ ТООНТО НЮТАГ

Минии найхан Ехэ-Сахир,
Ерээлби шамдаа.
Үдэр хүни наһаандамни
Ехэ-Сахир нютагни.
Хүүхэн уулаһаа шэртэхэдэм
Ехэ-Сахирни харагдана.
Хадын оройһоо харахадам
Саһан ялалзаад харагдана.
Ехэ-Сахир – ехэ нютаг,
Минии түрэнэн нютаг,
Ходол хаража байдаг
Хонгор минии нютаг.

МИНИЙ НЮТАГ

Шамайем нэгэшье
Шэмэглэн поэдүүд
Шэхэнэй дууламаар
Шүлэгтөө дурдаагүйл.
Орон нютаг Сахирни,
Балшар баһаһаан
Үндыжэ ябахандаа
Хүрьһэн дээгүүршни
Хүльбэрэн тэнгээб.
Далан дабаанай саана
Оршодог түрэл тоонтонни
Ундаа харюулха
Аршаан булагаар баянши,

Амаа тоһодохо
Уураг тарагаар элбэгши.
Ухаан орохоһоом хойшо
Уужам дэлхэйдэ гансаханши.
Одоошье шамайгаа
Оруулхам заахан шүлэгтөө.
Үндэр хада уулануудтай,
Үргэн уһа голнуудтай,
Ан амитадаар баян
Аглаг минии тоонто.
Элдэб үнгын жэмэстэй,
Эмниг хурдан моридтой
Минии Ехэ-Сахир тоонтони.

МАНАЙ ҺУРГУУЛИ

Хүйтэн намарай ерэхэдэ
Хуһанай набшаһад шарлана.
Пурагшад булта хубарин,
Пургуули тээшээ алхална.
Шэнэ хүсөөр һуралсалдаа
Шүдөө зуугаад орохобди.
Эжы, абаяа дуулажа,
Эрхим хүнүүд болохобди.

БУРЯД ОРОМНИ

Буряад оромни, намайе шагныш,
Баатар хүбүүдэйш алдар солье дурданалби!
Буряд оромни, намайе дуульш,
Бата гартай түрэл арадыш магтаналби!
Урда эртын домогтой,
Ургыгаар һалбарһан талануудтай,
Уһаар һайхан аршаануудтай
Уужам һайхан Бурядни!
Бурхан багшаһаа адистай,
Буурал үбгэдһөө үрээлтэй,
Дээдэ замбиһаа үршөөлтэй
Дэмбэрэлтэ һайхан Бурядни!
Уужам оромни, намайе дуульш,
Ухаан бэлигтэй арадыш магтаналби!
Уудам үргэн Буряад оромни,

намайе шагныш.

Ухаансар басагадайш оюун бэлигы

дурданалби!

САХИР НЮТАГ

Сахир, Сахир, Сахир
Сарюун һананайм нютаг,
Мүндэлэн байгыш ходоодо
Минии түрэхэн нютаг.
Хаанашье ошоод ябахандаа
Ходоодо һанахаб шамаяа,
Хэншье болоод ябахандаа

Хээээшье мартахагүйб шамаяа,
Сэлгээн сагаан Сахирни
Сэнгэмээр һайхан нютаг юм даа,
Үргэн сагаан Сахирни
Үнгын жэмэстэй нютаг юм даа.

ЕХЭ-САХИР НЮТАГНИ

Аймагайнгаа дундахана
Абым нютаг оршодог.
Хада уулануудаар тойрогдонхой
Хурдан Зэдэм урладаг.
Зундаа дураараа сэнгэнэб,
Зэдэгэнэ һархяагаа түүнэб.
Баян дайдадаа дуратайлби,
Баранһаа тэрэнээ аршалхалби.

ТААБАЙДА

Дайнда ябахандаа
Бээш гамнаагүйш,
Дүлэн соогуур дабшахандаа
Дурааа гамнаагүйш.
Дүрбэн жэл соо дайсанаа
Шуһаа адхан намнааш,
Дулаан сэдхэлээрээ
Эхэ ороноо хамгаалааш.
Совет арадтаа
Сэхэ үнэн ябааш,
Солдат сабхяараа
Дайсанаа эшээндэнь гэшхээш.
Дайнда илахандаа
Бээ магтаагүйш,
Даруу зандаа
Нютагаа бусажа ерээш.

МИНИИ ҺАЙХАН НЮТАГ

Хоёр хадын хоорондо
Хоёр зуугаад айлнуудтай
Ехэ-Сахир оршодог
Ехэл һайхан нютаг даа.
Баян-Согто уулам
Бүһэтэйшүүлэй һүлдэ юм.
Хүбүүднай холын замда мордоходоо
Ходол шүтэжэ ябадаг юм.
Наранай мандаха зүгһөө
Намайе Хүүхэн уулам угтадаг,
Залуу шэнэ айлнуудта
Зохидхон басагадые үршөөдэг.
Үргэн тала дайдамнай
Үхэр малаар баян юм.
Ехэ-Сахир нютагтаа
Ехэ дуратай хүнби.
Хоёр хадын хоорондо

Хоёр зуугаад айлноудтай
Ехэ-Сахир оршодог
Ехэл найхан нютаг даа.

ТООНТОМНИ

Түрэл нютаг минии – Ехэ-Сахир
Төөдэй, таабайн тоонто юм.
Эжы абын гуламта
Элдин талатай нютаг юм.
Үндэр уула хадатай,
Үлгэн ехэ дайдатай,
Эдир наһанайм тоонто
Энэ минии Ехэ-Сахир.

ЭХЭ НЮТАГ ТУХАЙ

Эхэ нютагни,
Эхэ нютагни!
Эгээл үнэгэй юумэмни.
Эрхын шэнээн байхаһаамни
Эжытэймни хамта
Энэ болоторни үргөөш.
Эхэ нютагни,
Эхэ нютагни!
Эгээл үнэгэй юумэмни.
Балшар бага байхаһаамни
Баабайгаймни намайе үргөөш.
Эхэ нютагни, найхан Ехэ-Сахирни,
Пайхан хургуулимни
Томоотой, эбтэй, жаргалтай
Түрэнэн нютагтаа урганабди.

ИЛАЛТЫН ҮДЭР

Майн юһэнэй үдэр,
Манай Илалтын үдэр
Сэнгэлиг найхан жаргал асархан
Совет арадай Илалтын үдэр.
Дайнда илажа гараһан,
Дайсанаа даража шадаһан
Алдарта арад зоноо
Аман үгөөр магтанаб!

* * *

Хантууриин хуһан тужа шамдаа
Хүрэжэ ерэхэб нажартаа,
Хэзээ нэгэтэ дурлаад,
Хадагалаа бэлэйб нюусаяа,

Пайхан сагаан шарайдаш
Паршаганаһан зөөлэн намаандаш.
Пэмээхэн һалхинай һэбшээн
Эльбээд абана намааень,
Пэргээн һэргээн һэбшээлхэдэнь
Эрхэлнэ тужам аятайхан.
Панаан бодол сэдхэлдээ
Энхэрэн ябанаб шамаая.
Бадма ленхобоор бүрхөөгдэһэн
Баян элбэг талануудтай,
Балшар бага наһанайм
Баабайм нютаг найхан даа.
Дэлхэйн дээжэ болохо
Дэлбэгэрхэн ургы
Дабаан дээгүүр таатайханаар
Даадхал хадагаар угтадаг.
Таба сагаагай дэльбэнүүд
Ташаан дээрэнь тодордог,
Таатай жаахан үхибүүд
Тала дайдаарнь тарадаг.
Үүрэй толоноор туяардаг,
Үндэр уула хадануудтай,
Үбгэ эсэгын үрэлтэй
Үргэн найхан нютагтайб.
Наартай захидхон хүүхэд
Нютагым шэмэглэн мүндэлдэг юм,
Наруули тэнгэрийн хаяагаар
Нютагайм шубууд жэргэдэг юм.
Дуулан магтахаяа түрөө гүб,
Дуулим сэнхирхэн Сахираа,
Дууша хэшэгтэ арадтай
Дэмбэрэлтэ ехэ нютаг юм даа.

Гомбоева Бэлигма,
Ехэ-Сахирай дунда хургуули.

Байгша оной октябрийн 28-да Са-
гаан-Мориной ажалай ветеран Аюше-
ева Долгор-Жаб Доржиевна 93 наһан
дээрээ нүгшэбэ гэжэ аха дүүнэрын-
нь, үри хүүгэдынън шанал гашуудалаа
мэдүүлэн дуулгана.

Редакциин хаяг:
671950, Буряад Улас, Закаменск хото,
Кировэй үйлэс, 8-дахи гэр.

Һарадаа хоёр дахин гаралаг һонин.

Хэлэг 300.
Индекс 59901.

Эмхидхэн байгуулагта:
Захааминай аймагай захиргаан.

Редактор
С.Б.-О. Салаева,
суглуулан бүрилхэжэ,
алдуунуудые захигша, ризограф
дээрэ хэблэгшэ Э.В. Цыдемпилова.

Телефон, факс,
орол газетын редакторай: 4-46-32,
харюусалгата секретарини
ба соносхолгой – 4-30-54,
компьютерна түбэй – 4-31-61,

бухгалтерини – 4-30-37.
Хэблэгэй нэгэ хахад
хууданан хэмжээтэй.

Толлолгонуудта үгтэһэн тоо
ба баримтануудай, хүнэй,
нотагай нэрнүүдэй зүб бурууда
авторнуудын харюусалгатай.

Редакциин хараа үзэл авторнуудай һанал
бодолтой зохилдон и бмшэ байжа магад.